

Vastaus valtuustoaloitteeseen aamupalakokeilusta

Kasvun ja oppimisen lautakunta 23.11.2023 § 102
2285/12.01.11/2023

Valmistelu- ja lisätiedot
perusopetus- ja lukiokoulutusjohtajat Jari Kettunen ja Rikard Lindström, sekä liikelaitos Porvoon ateria- ja puhtauspalvelut
toimitusjohtaja Leila Korhonen, etunimi.sukunimi@porvoo.fi

Kaupunginvaltuutettu Bodil Lund (rkp) on jättänyt 12.9.2023 valtuustoaloitteen, jossa hän esittää, että selvitetään mahdollisuutta tarjota 1.–6. luokan oppilaille maksutonta aamupalaa yhden lukukauden aikana, jonka jälkeen voitaisiin arvioida tarve ja todelliset kustannukset. Kokeilun perusteella voidaan arvioida ja päättää jatkosta.

Hänen mukaansa monet oppilaat tulevat eri syistä kouluun syömättä aamupalaa, mikä voi johtaa oppilaan väsymykseen ja levottomuuteen luokassa - varsinkin viimeisenä tuntina ennen ruokailua esiintyy usein levottomuutta. Vapaehtoinen aamupala niille, jotka tarvitsevat sellaisen voisi koostua esim. puurosta, vaihtoehtoisesti leivästä tai hedelmästä. Aamupalalla olisi aloitteen mukaan terveydellinen merkitys oppilaille ja myötävaikuttaisi myös parempaan oppimiseen ja rauhallisempaan kouluympäristöön. Tällä panostuksella Porvoo myös vahvistaisi panostusta lapsiystävällisenä kaupunkina.

Talousarviokäsittelyn 2023 yhteydessä Porvoon kaupunginvaltuusto päätti varata kouluruokailun laadun ja sujuvuuden kehittämiseen vuodelle 2023 yhteensä miljoonan euron lisämäärärahan. Tätä määrärahaa on käytetty kouluruoan laatuun lähinnä laadukkaimpien raaka-aineiden osalta, ruokailujärjestelyjen ja viihtyvyyden kehittämiseen sekä ketterien kokeilujen pilotointiin. Porvoossa tarjotaan nykyisin iltapäivisin oppilaiden pitkinä koulupäivinä oppilaille välipala.

Porvoon lukioissa on pilotoitu syksyn 2023 aikana maanantaisin maksuttoman aamupuuron tarjoamista opiskelijoille. Kokeilu on ollut suosittu ja auttanut lukioiden opiskelijoiden pitkien koulupäivien jaksamisessa. Pilotiksi valikoituivat lukiot juuri siksi, että lukiolaisten päivät ovat usein pitkiä ja toisaalta heille tarjottava maksuton aamupuuro maanantaisin ei vaadi muita toimenpiteitä, kuten kuljetusten tai valvontojen järjestämistä ja siten siitä ei synny merkittäviä lisäkustannuksia.

Perusopetuslain 31 §:n mukaan opetukseen osallistuvalla on annettava jokaisena työpäivänä tarkoituksenmukaisesti järjestetty ja ohjattu, täysipainoinen maksuton ateria opetuksen järjestäjän toimesta. Porvoon kaupunki on tässä yhteydessä opetuksen järjestäjä ja kyseinen kouluateria sisältyy myös perusopetuksen oppilaista saatavaan valtiosuuteen mukaan. -

Kouluterveyskyselyn 2023 tulosten mukaan porvoolaisten alakoululaisten yhtenä erityisenä haasteena oli kouluruokailuun varattu aika, joka koettiin liian lyhyeksi verrattuna maan keskimääriisiin tuloksiin. Tätä asiaa on tarkoitus parantaa ruokailuvuorojen paremmalla suunnittelulla. Kyselyssä kysyttiin myös pääruoan syömisestä koulussa ja sen mukaan alakoulun 4. ja 5. luokkalaisista noin 65 % syö pääruoan päivittäin kouluissa. Vastaavasti noin 30 % ei kyselyn mukaan syö aamupalaa päivittäin kotona.

Kouluruokailun kokonaiskustannukset nousisivat erittäin merkittävästi aloitteen mukaisen aamupalatarjoilun myötä. Kyseessä olisi merkittävä talousarviokysymys ja siten aloitteen arviointi tulee tehdä myös suhteessa muihin merkittäviin tarpeisiin. Ohessa on laadittu laskelma kolmelle eri vaihtoehdolle.

Koulu	Oppilasmäärä	Aamupala kpl	1 Puuro €	2 Puuro	3 Leipä €
Albert Edelfeltin koulu 1-6	431	77 000	65 450,00	119 350,00	189 400,00
Epoon koulu	37	6 608	5 616,80	10 242,40	14 537,60
Hamarin koulu	144	25 718	21 860,30	39 862,90	56 579,60
Hinthaaran koulu	140	25 004	21 253,40	38 756,20	55 008,80
Huhtisen koulu	261	46 615	39 622,75	72 253,25	102 553,00
Ilolan koulu	50	8 930	7 590,50	13 841,50	19 646,00
Jokilaakson koulu	111	19 825	16 851,25	30 728,75	43 615,00
Keskuskoulu	411	73 405	62 394,25	113 777,75	161 491,00
Kevätkummun koulu	303	54 116	45 998,60	83 879,80	119 055,20
Kulloon koulu	79	14 109	11 992,65	21 868,95	31 039,80
Peipon koulu	319	56 973	48 427,05	88 308,15	125 340,60
Tolkkisten koulu	265	47 329	40 229,65	73 359,95	104 123,80
Eklöfska skolan	146	26 076	22 164,60	40 417,80	57 367,20
Grännäs skola	73	13 038	11 082,30	20 208,90	28 683,60
Hindhår skola	57	10 180	8 653,00	15 779,00	22 396,00
Kullo skola	35	6 251	5 313,35	9 689,05	13 752,20
Kvarnäckens skola	376	67 154	57 080,90	104 088,70	147 738,80
Sannäs skola	89	15 895	13 510,75	24 637,25	34 969,00
Värberga skola	130	23 218	19 735,30	35 987,90	51 079,60
Strömborgska skolan 1-6	224	40 006	34 005,10	62 009,30	88 013,20
Yhteensä			558 832,50 €	1 019 047,50 €	1 446 390,00 €

Vaihtoehdot:
1 Puuro, sokeri, maito
2 Puuro, sokeri, maito, marjat
3 Leipä, levite, leikkele/juusto, maito

Kustannukset ovat alustavia ja ei ole lainkaan varmaa, riittäisikö arvoitu hinnoittelu kattamaan keittiöiden kulut, kun ratkaisu toteuttaminen edellyttänee lisäyksiä henkilöstön työtunteihin ja joissakin kohteissa myös uusia säilytystiloja. Erityisenä huomiona on myös pienten kouluyksikköjen asiaan liittyvät haasteet. Pienet koulut työllistävät yhden henkilön, jonka pitää ehtiä lounasruokailun lisäksi hoitaa koulun siivous. Pienissä kouluissa henkilön työtuntien määrä on tälläkin hetkellä kriittinen, kun työtä on hieman liikaa yhdelle henkilölle, mutta ei kuitenkaan tarpeeksi yhdelle kokoaikaiselle ja yhdelle osa-aikaiselle henkilölle. Siivoustyön tarve myös kasvaa, kun

ateriahetkiä on yhden sijasta kaksi per päivä. Voidaan arvioida, että esitetyt kustannusten sisällyttäminen normaaliin kaupungin käyttötalouteen olisi erittäin haasteellista, ja jopa mahdotonta.

Aamupalatarjoilu vaatisi myös lisää säilytystiloja raaka-aineille. Alun perin koulukeittiöiden tilat on suunniteltu vastaamaan koululounaiden raaka-aineiden säilytystarpeita, ei aamupalojen ja välipalojen. Aamupaloilla tulisi olla vaihtelevasti erilaisia vaihtoehtoja tarjolla, koska kouluruokailua ohjaa ravitsemussuositukset.

Koululaisten ravitsemussuositus sekä perusopetuslain 31 § lähtee siitä, että koulujen tulee tarjota lounas, ei aamiaista. Porvoon kaupungissa on tarjolla nykyisin oppilaille koululounaan lisäksi maksuton välipalahedelmä. Mikäli aamupalaa ryhdyttäisiin kuitenkin tarjoamaan, olisi erityisruokavaliotarpeet myös huomioitava, ja niiden valmistamiseen tarvittavat raaka-aineet.

Ennen lapsen koulupäivän alkua tarjottava aamupala vaatii muutoksia koulukuljetusjärjestelyihin sekä ruokailun valvontaan. Nämä vaativat merkittäviä lisäyksiä tilausliikenteeseen ja opettajien palkkakustannuksiin varattuihin määrärahoihin ruokailujen valvontaan liittyen. Perusopetuslain lähtökohtana on tasavertaisuus, joten mahdollinen aamupala ei perustuisi vapaaehtoisuuteen, vaan se olisi oltava tarjolla kaikille tasavertaisesti ja siihen olisi varattava myös riittävästi aikaa. Ennen mahdollisia laajamittaisia aamupalakokeiluja tulisi selvittää huolellisesti, mitkä keittiöt tarvitsisivat lisää säilytystiloja, ja miten tilat voitaisiin toteuttaa ja millä kustannuksilla.

Asia on myös yhteiskuntapoliittisesti merkityksellinen eri tahojen vastuun ja mm. perheiden rooliin nähden. Nykyinen perusopetuslaki ja kuntalaki määrittelee koulutuksen järjestäjälle sekä kunnalle kuuluvat tehtävät ja vastuut. Lisäksi hyvinvointialueuudistuksen myötä kunnalta on siirtynyt useita tehtäviä hyvinvointialueen hoidettavaksi. Lähtökohtaisesti on pohdittava niitä syitä, miksi lapset eivät syö aamupalaa huoltajiensa laittamana tai yhdessä heidän kanssaan kotona. Lastensuojelulaki kuitenkin luo vanhemmille useita velvoitteita, jotka liittyvät lapsen hyvinvointiin, ravitsemukseen ja terveyteen tai niiden vaarantumiseen. Mikäli aamupalan syömättömyys liittyy perheen toimeentuloon niin silloin asiaa tulisi pohtia yhdessä hyvinvointialueen sosiaalipuolen henkilöiden kanssa.

Tarkasteltaessa kunnan ja koulutuksen järjestäjien tehtäviä niin kuntalaisten hyvinvoinnista huolehtiminen ennaltaehkäisevässä mielessä sisältyy kunnan tehtäviin. Kuitenkin lapsen ravitsemuksesta ja hyvinvoinnista päävastuussa ovat kunkin lapsen juridiset huoltajat. Koulun opetushenkilöstön päätehtävä ja osaaminen liittyy opetuksen laadukkaaseen toteuttamiseen ja lasten hyvinvoinnista huolehtimiseen kouluaikana, joten olisi hyvin poikkeavaan ottaa vastuulleen lapsen huoltajille kuuluvia tehtäviä kuten kotona tapahtuvaa aamiairuokailua.

Edellä olevin perustein katsotaan, että aloitteen mukaiseen kokeiluun ei tässä vaiheessa ole tarkoituksenmukaista ryhtyä.

Sivistysjohtaja

Kasvun ja oppimisen lautakunta esittää kaupunginhallitukselle, että edellä mainittu annetaan vastauksen Bodil Lundin valtuustoaloitteeseen 12.9.2023.

Pykälä tarkastetaan heti.

Päätös

Kasvun ja oppimisen lautakunta päätti esittää kaupunginhallitukselle, että edellä mainittu annetaan vastauksen Bodil Lundin valtuustoaloitteeseen 12.9.2023.

Pykälä tarkastettiin heti.